

SAK:n kuntavaaliohjelma

Lisätietoja

yhteyspäällikkö
Harri Järvinen
harri.jarvinen@sak.fi

Kuntavaaliohjelma

Kuntavaalit 2021

- Suomessa pidetään kuntavaalit sunnuntaina 13. kesäkuuta 2021. Ennakkoäänestys on kotimaassa touko-kesäkuun vaihteessa ja ulkomailla kesäkuun alussa.
- Äänioikeutettuja on noin 4,3 miljoonaa. Yli 300 kuntaan valitaan noin 9 000 valtuutettua. Ehdokashakemukset on jätettävä 4. toukokuuta mennessä.
- Kuntavaalit ovat merkittävässä asemassa ihmisten jokapäiväisen elämän sujumisen kannalta, sillä niissä päätetään kuntalaisille tarkoitettujen palvelujen tulevaisuudesta.
- Kevään 2021 kuntavaaleilla on myös yleispoliittista merkitystä ja vaikutusta valtakunnanpolitiikkaan. Kuntavaalituloksella voi olla vaikutusta myös työmarkkina-asioihin, eli siihen miten poliitikot suhtautuvat palkansaajille tärkeisiin asioihin.
- Vaalien yhteydessä käytävää keskustelua tulee hallitsemaan sosiaali- ja terveyspalvelujen siirtyminen lähivuosina isompien hyvinvointialueiden järjestämiseksi. Myös koronapandemian terveydelliset, taloudelliset ja sosiaaliset vaikutukset tulevat näkymään kuntavaaleissa.

Äänestä – paras tapa toteuttaa demokratiaa

Demokratia toteutuu parhaiten, mitä korkeammaksi äänestysprosentti nousee. Monien vaalien selvitys on osoittanut, että SAK:laisten äänestysaktiivisuus on jopa 10 prosenttiyksikköä pienempi kuin suomalaisten keskimäärin. Mitä aktiivisemmin SAK:laiset äänestävät, sen paremmin heidän tavoitteensa, palvelutarpeensa eri kunnissa toteutuvat.

SAK kehottaakin kaikkia äänestämään tulevissa kuntavaaleissa. Se on tärkeää, koska niissä ratkaistaan, minkälaisia kuntapalveluja itse kullekin on tarjolla – niin määrän, laadun kuin hinnan suhteen.

Äänestysaktiivisuuden nostamiseksi on oleellista, että jokaisessa kunnassa tuodaan selkeästi esille kunkin kunnan omat puhuttavat asiat ja ongelmat. Tämän asian julkituomisessa SAK-taustaisilla henkilöillä on erityisen tärkeä rooli. Tämä on tärkeää siksikin, että kuntien palveluja käyttävän eniten juuri palkansaajat.

SAK:n tavoitteet kunnallisvaaleissa

Kuntien tilanteet ovat hyvin erilaiset eri puolilla Suomea. Erilaisuus koskee esimerkiksi taloutta, työllisyyttä, palveluja ja väestön ikärakennetta.

SAK korostaa kuntavaalitavoitteissaan kunnallisten palvelujen toimivuutta, henkilöstön aseman turvaamista, työllisyyttä sekä äänestämisen tärkeyttä.

SAK on linjannut kuntavaalien pääteemoiksi neljä kokonaisuutta:

- palvelut
- henkilöstön asema
- maankäyttö, liikenne, asuminen ja elinkeinopolitiikka
- kuntien työllisyyspalvelut

Palvelut

SAK:n kannat

- Kuntien palvelut oltava kaikkien ulottuvilla ja helposti saatavilla.
- Palveluiden laatu on oltava hyvä ja hinta kohtuullinen sekä asiakkaalle että kunnalle.
- Palveluiden tuotanto pääosin omana työnä, yksityiset ja kolmas sektori täydentävät.

Kuntien tärkein tehtävä on järjestää palveluja kuntalaisille. Tärkeät sosiaali- ja terveyspalvelut siirtyvät todennäköisesti tulevan kuntavaalikauden aikana hyvinvointialueiden järjestettäväksi, mutta siitä huolimatta merkittäviä palveluja jää edelleen kuntien kontolle.

Tällä hetkellä kuntien lakisääteisinä tehtävinä sosiaali- ja terveyspalvelujen lisäksi ovat muun muassa varhaiskasvatus, peruskoulu, kulttuuri-, nuoris- ja kirjastotoimet, veden- ja energiatuotanto, jätehuolto- ja ympäristöpalvelut sekä kaupunkisuunnittelu ja maankäyttö. Kaikki palvelut ovat oleellisia kuntalaisten hyvinvoinnin ja elämän sujuvuuden kannalta.

Palvelut on järjestettävä niin, että niiden saatavuus on kaikkien ulottuvilla, että niiden laatu on hyvä ja että ne ovat kohtuuhintaisia niin asiakasmaksuina käyttäjilleen kuin kokonaisuudessaan kunnalle, etenkin, jos ne hankitaan ostopalveluina. Saatavuuden merkitys korostuu, jos ja kun kuntaliitokset edelleen lisääntyvät. Erityisesti kuntien on varauduttava vanhuspalveluiden yhä lisääntyvään kysyntään väestön ikärakenteen myötä.

Kuten SAK on jo sote-lausunnossaan korostanut, palvelutuotanto on toteutettava pääosin kunnan omana työnä. Yksityiset ja kolmannen sektorin toimijat voivat täydentää kuntapalvelujen tuotantoa, mutta kuntien on syytä välttää tilanteita, joissa kunnan ja kuntalaiset rajalliset varat valuvat ylikansallisten toimijoiden ja verokeinottelijoiden hyväksi. Vuokratyövoiman käytössä on otettava huomioon, että se toimii vakituisen henkilöstön ohjauksessa.

Palvelujen kilpailuttamisessa on katsottava muutakin kuin hintaa, vaikka monien kuntien taloustilanteessa se olisikin ymmärrettävää. Useissa tapauksissa halvimman tarjouksen tehnyt palveluntuottaja on hyvinkin pian korottanut hintoja kohtuuttomasti, mutta tehdyt sopimukset ovat tehneet tuottajan irtisanomisesta vaikeaa – tai ainakin kallista.

Henkilöstön asema kilpailutuksissa ja hankinnoissa

SAK:n kannat

- Pelkkä hinta ei saa olla määräävä tekijä, vaan sosiaaliset, työoikeudelliset ja ympäristölliset tekijät otettava huomioon.
- Palvelusopimusten sisältö on oltava kuntapäätäjien tiedossa.

Kuntien on näytettävä esimerkkiä hyvän työnantajan mallista.

Palveluja järjestettäessä ja tuotettaessa pelkkä hinta ei saa määrätä palvelujen kilpailutusten tulosta. Tuottajaa valittaessa on otettava huomioon hinnan lisäksi palvelujen laatu sekä sosiaaliset, työoikeudelliset ja ympäristölliset tekijät ja velvoitteet.

Kuntien palvelutuotannossa on korostettava reilujen työehtojen merkitystä. SAK ei hyväksy sitä, että kilpailutuksen kautta työntekijöiden työehtoja heikennetään, puhumattakaan siitä, että työntekijöiden epäinhimillinen hyväksikäyttö mahdollistuisi.

On tärkeää, että hankintalain veloitteen mukaisesti kunnat ja kuntayhtymät kilpailuttavat hankintansa avoimesti. Tehtyjen palvelusopimusten on oltava läpinäkyviä, vaikka ne tehtäisiin yksityisen tuottajan tai kunnan oman yhtiön kanssa.

Kilpailuttaminen ei saa heikentää kunnallisdemokratiaa eli käytännössä sitä, etteivät kunnat päättäjät olisi tietoisia palveluntuottajien kanssa sovitusta ehdoista. Hankinta-asiakirjat ja muu tarpeellinen tieto hankinnoista on oltava kuntapäätäjien tiedossa.

Elinvoimaisuuden kannalta on tärkeää, että kunnat saavat alueelleen mahdollisimman paljon tervettä yritystoimintaa. Kuntapalvelujen yksityistäminen ei kuitenkaan ole tapa, jolla asiaa voidaan kestävästi ja pitkäjänteisesti hoitaa.

Maankäyttö, asuminen, liikenne ja elinkeinopolitiikka

SAK:n kannat

- Aktiivisella elinkeinopolitiikalla luodaan elinvoimaa, joka antaa potkua työllisyyteen ja talouteen.
- Kohtuuhintainen asumien ja julkinen liikenne tukevat työllisyyden kehittymistä.

Kuntien elinvoimaisuuden – korkean työllisyyden ja vahvan talouden – kannalta on tärkeää, että ne harjoittavat aktiivista elinkeinopolitiikkaa. Kuntien on vahvistettava kykyään saada alueelleen uutta, tervettä, yksityistä yritystoimintaa ja luoda yrityksille mahdollisimman hyvä toimintaympäristö.

Järkevällä maankäytöllä ja kaavoituksella mahdollisesta yritystoiminnan lisäksi hyvät puitteet asunto- ja liikennepolitiikalle.

Kuntien on kaavoitettava riittävästi maata asuntotuotantoon ja vaikutettava kaikin mahdollisin keinoin siihen, että tarjolla on myös kohtuuhintaisia asuntoja. Yhtenä keinona on pitää yhdyskuntarakenne tiiviinä sijoittamalla samoille alueille niin asuntoja, yritystoimintaa kuin vapaa-aikaan liittyviä toimintoja.

Asuntotuotannon ohella myös liikennejärjestelyillä pitää tukea työllisyyden kehittymistä. Liikkuminen mahdollistaminen julkisilla kulkuneuvoilla sekä kunnan sisällä että lähikuntien välillä on oleellista. Etenkin kasvukeskuksissa, jonne uusia työpaikkoja syntyy, julkisen liikenteen toimivuus ja kohtuuhintaisuus ovat avainasemassa.

Kunnat työllisyyspalveluiden tuottajina

SAK:n kannat

- Työllisyyden kuntakokeilut ovat hyvä väline kehittää heikossa työmarkkina-
asemassa olevien palveluja.
- Samalla kuitenkin on muistettava kehittää myös ansioturvaa saavien palveluja sekä työllisyyspalveluita kohti toimivaa pysyvää ratkaisua.

Maan hallitus haluaa edistää työllisyyttä kuntakokeilulla. Tarkoituksena on parantaa erityisesti pidempään työttömänä olleiden ja heikossa työmarkkina-
asemassa olevien pääsyä töihin ja koulutukseen.

Kokeilun kohderyhminä ovat ansiopäivärahaan ei-oikeutetut, kaikki alle 30-vuotiaat sekä maahanmuuttajat ja vieraskieliset työttömät, jotka ovat työvoimapalvelujen piirissä. Kohderyhmään kuuluvat työnhakijat siirtyvät TE-toimistosta kokeilukuntien asiakkaiksi. Näitä henkilöitä on yhteensä yli 200 000.

SAK pitää kokeilua kokonaisuutena kannatettavana. SAK kuitenkin muistuttaa, että vaikka ansioturvaa saavat työttömät eivät siirry kokeilujen asiakkaiksi, monet heistäkin tarvitsevat palveluita työllistyäkseen ja myös heidän palvelujaan on tärkeää kehittää. Lisäksi tulee tehdä kehitystyötä kohti pysyviä ratkaisuja eli sitä, mitä tapahtuu työllisyyspalveluissa kuntakokeilujen jälkeen. Panostusta tarvitaan etenkin työttömyyden alkuun, perusasteen varassa olevien koulutustason nostamiseen sekä työkykypalveluihin. Näihin panostamalla voidaan nykyistä tehokkaammin estää työttömyyden pitkittyminen.

Kehitystyötä tehdään valtakunnan tasolla Sanna Marinin hallitusohjelman ja esimerkiksi budjettiriihipäätösten myötä, mutta myös alueellisia ratkaisuja tarvitaan. SAK korostaa, että jos Suomen hallitus päättää siirtää työvoimapalvelut kuntien järjestämisvastuulle, siirrossa on monta huomioon otettavaa asiaa. Siirto edellyttää ensinnäkin toimivaa rahoitusmallia: rahoituksen tulee kannustaa palvelun tuottajaa työttömien pitkäkestoisen työllistymisen edistämiseen, estää osaoptimoinnin mahdollisuudet ja mahdollistaa työvoiman liikkuvuus. Palveluiden järjestäjien tulee olla tarpeeksi suuria, esimerkiksi työssäkäyntialueen kattavia kokonaisuuksia. Työvoimapalveluiden järjestämisvastuun siirto pysyvästi olisi valtava muutos. Siihen tulee varata riittävästi aikaa ja turvata riittävät resurssit.